

ISBN: 978-605-7949-32-5

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.

Ketebe Yayınları: 122

Düşünce

Editör

Ayhan Demir
Hümevra Çalışkan

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

**KETEBE'DE
1. BASKI**

Mart 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212. 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece /

İstanbul Tel: 212 624 21 11

© Orijinal adı *İslam izmeğu istoka i zapada* olan bu kitabın Türkiye'de tüm yayın hakları Telif Sözleşmesi gereği Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.

Doğu Batı Arasında İslam

ALİYA İZETBEGOVİÇ

TÜRKÇESİ

EDİNA NURİKİÇ

KETEBE

Aliya İzetbegović

8 Ağustos 1925 tarihinde Bosna Hersek'in Bosanski Şamats kentinde dünyaya geldi. İki yaşında iken ailesi ile birlikte hayatının geri kalan kısmını geçireceği, Saraybosna'ya taşındı. 1944 yılında liseden mezun oldu.

Gençlik yıllarında İslami çalışmalara ve Müslümanların sorunlarına ilgi gösterdi. 1946 yılında, El Hidaye Teşkilatı'nın gençlik kolları konumundaki, Genç Müslümanlar (Mladi Müslümani) teşkilatına üye olduğu gerekçesiyle, üç yıl hapse mahkûm edildi.

Hapisten çıktıktan sonra önce ziraat fakültesine gitti. Ardından buradaki eğitimini yarıda bırakıp, hukuk fakültesine kayıt yaptırdı. Daha sonra kendini entelektüel çalışmalara vererek, 1970 yılında *İslam Deklarasyonu*'nu yayımladı. On yıl sonra da *Doğu ve Batı Arasında İslam*'ı tamamladı. 1983 yılında, düşüncelerinden dolayı, bir kez daha 14 yıl hapse mahkûm edildi. Bu sürenin beş yılını hapiste geçirdi.

Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Demokratik Eylem Hareketi (SDA) isimli partiyi kurdu, genel başkan seçildi. Komünist rejimin çökmesinin ardından, Haziran 1990'da yapılan ilk seçimde, Bosna Hersek Federal Cumhuriyeti Devlet Başkanı seçildi. Sırp ve Hırvat güçlere karşı yürütülen bağımsızlık savaşında başkomutanlık görevini üstlendi. 1995 yılında, savaşı sonlandıran Dayton Antlaşması'nı imzaladı.

1996 yılında yapılan seçimlerde, üçlü başkanlık konseyine seçildi. 2000 yılında sağlık problemlerini gerekçe göstererek, başkanlık görevinden istifa etti. Üç yıl sonra 19 Ekim 2003 tarihinde, Saraybosna'da vefat etti. Kovaç mazarlığında, birlikte bağımsızlık mücadelesi verdiği şehitlerle birlikte, defnedildi.

Boşnakça yayımlanmış kitapları: *İslami Yeniden Doğuşun Problemleri-İslam Deklarasyonu* (Problemi Islamskog Preporoda-Islamska Deklaracija), *Doğu ve Batı Arasında İslam* (Islam Između Istoka i Zapada), *Özgürlüğe Kaçışım-Hapishaneden Notlar 1983-1988* (Moj Bijeg u Slobodu-Bilješke iz Zatvora 1983-1988), *Anılar-Otobiyografik Kayıt* (Sjećanja-Autobiografski Zapis), *Bosna Büyük Sırdır-Röportajlar 1989-1995* (Bosna je Velika Tajna-Intervju 1989-1995), *Bilgi ve Güç Zamanı-Röportajlar 1996-2003* (Doba Znanja i Strpljenja-Intervju 1996-2003), *Köle Olmayacağız-Konuşmalar 1990-1995* (Robovi Biti Nećemo-Govori 1990-1995), *Soğuk ve Acılı Barış Günleri-Konuşmalar 1996-2003* (Dani Hladnog i Gorkog Mira-Govori 1996-2003), *Dünyaların Kavşağında Bildiriler, Raporlar, Mesajlar, Mektuplar 1990-2003* (Na Razmeđu Svjetova-Izjave, Obraćanja, Poruke, Pisma 1990-2003), *İnsan Seçiminin Onuru* (Dostojanstvo Ljudskog Izbora).

Edina Nurikić

1985 yılında Bosna Hersek'de doğdu. Tuzla Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisans eğitimini Saraybosna Üniversitesi Orta Doğu Dilleri Bölümü'nde tamamladı. Aynı üniversitede Türk Edebiyatı alanında araştırma görevlisi olarak doktora çalışmalarına devam etmektedir. **Çevirdiği eserler;** 1. Geçer, Genç Osman: *Safvet Bašić – Jedan osmanski intelektualac u Bosni i Hercegovini*, Arhiv Tuzlanskog kantona, 2009 god., Tuzla. 2. Çolak, Ali: *Život izgubljenog plavetnila*, Connectum, Sarajevo, 2010. 3. Miović, Vesna: *Kavşaktaki Bilgelik: Dubrovnik Cumhuriyeti ve Osmanlı Devleti Döneminde Olaylar*, Kartolina, Dubrovnik, 2010. 4. Karahasan, Dževad: *Göç Günlüğü*, Connectum, Sarajevo (Basım aşamasında). 5. Kenan Šurković, Elvira Bojadžić, *Saraybosna'da Osmanlı Mimarisi*, Monolit, Sarajevo, 2017. 6. *Institucije islamske civilizacije*, CNS, Sarajevo, 2017.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	9
KARŞITLIKLAR CETVELİ	24

I. KISIM ÖNCÜLLERİN İNCELENMESİ

I. BÖLÜM

EVİRİM VE YARATILIŞ

I. DARWIN VE MICHELANGELO	33
II. İPTİDAİ İDEALİZM	40
III. CANLILAR ÂLEMİNDEKİ DÜALİZM	58
IV. HÜMANİZMİN ANLAMI	73

II. BÖLÜM

KÜLTÜR VE MEDENİYET

I. ALET VE KÜLT: İKİ TARİH	87
II. DÜALİZMİN REFLEKSİ	89
III. EĞİTİM VE MEDİTASYON	93
IV. MÜSPET VE KLASİK EĞİTİM	97
V. KİTLE KÜLTÜRÜ DENİLEN OLGU	101
VI. KÖY VE ŞEHİR	106
VII. İŞÇİ SINIFI	108
VIII. DİN VE DEVRİM	111

IX.	İNSANA KARŞI İLERLEME	113
X.	TİYATRONUN KÖTÜMSERLİĞİ.....	124
XI.	NİHİLİZM	128

III. BÖLÜM

SANAT FENOMENİ

I.	SANAT VE BİLİM	133
II.	SANAT VE DİN	140
III.	SANAT VE ATEİZM (SSCB'DE SANAT)	148
IV.	SANATIN SOMUT DÜNYASI (SANATSAL VE SOSYOLOJİK YAKLAŞIM)	152
V.	SURET VE ŞAHSİYET (İNSAN ŞAHSİNİN DRAMI).....	158
VI.	SANATÇI VE ESERİ	162
VII.	ÜSLUP VE FONKSİYON.....	167
VIII.	SANAT VE ELEŞTİRİ (ELEŞTİRİNİN BAŞARISIZLIĞI).....	169

IV. BÖLÜM

AHLÂK

I.	VAZİFE VE MENFAAT.....	173
II.	NİYET VE AMEL	177
III.	ZORLA TERBİYE ETME VE EĞİTİM.....	181
IV.	AHLÂK VE İNSAN AKLI	184
V.	BİLİM VE BİLİM İNSANI VEYA KANT'IN İKİ ELEŞTİRİSİ.....	190
VI.	AHLÂK VE DİN.....	193
VII.	SÖZDE “KAMU MENFAATİ” AHLÂKI.....	199
VIII.	TANRISIZ AHLÂK	208

V. BÖLÜM
KÜLTÜR VE TARİH

I.	İPTİDAİ HÜMANİZM.....	219
II.	SANAT VE TARİH.....	225
III.	AHLÂK VE TARİH.....	231
IV.	SANATÇI VE TECRÜBE.....	235

VI. BÖLÜM
DRAM VE ÜTOPYA

I.	İDEAL TOPLUM.....	239
II.	ÜTOPYA VE AHLÂK.....	245
III.	TEBAA VE SAPKINLAR.....	249
IV.	TOPLUM VE TOPLULUK.....	250
V.	ŞAHSİYET VE “SOSYAL BİREY”.....	254
VI.	ÜTOPYA VE AİLE.....	258

II. KISIM
İSLAM – İKİ KUTUPLU BİRLİK

VII. BÖLÜM
HZ. MUSA - HZ. İSA - HZ. MUHAMMED

I.	BURADA VE ŞİMDİ.....	273
II.	SAF DİN.....	277
III.	HZ. İSA’NIN KABULÜ VE REDDİ.....	281

VIII. BÖLÜM
İSLAM VE DİN

I.	İSLAM'IN BEŞ ŞARTININ DÜALİZMİ.....	291
II.	DOĞAYA DÖNÜK DİN	304
III.	İSLAM VE HAYAT.....	318

IX. BÖLÜM
HUKUKUN İSLAMİ DOĞASI

I.	HUKUKUN DÜALİZMİ.....	329
II.	CEZA VE TOPLUMSAL KORUMA	340

X. BÖLÜM
SAF DİN VE SAF MATERYALİZMİN
İMKÂNSIZLIĞINA DAİR
FİKİRLER VE GERÇEK LİK

II.	İSA VE HRİSTİYANLIK.....	353
III.	MARX VE MARKSİZM	357
IV.	EVLİLİK	365
V.	İKİ ÇEŞİT HURAFE.....	369

XI. BÖLÜM
İSLAM DIŞINDAKİ “ÜÇÜNCÜ YOL”

I.	ANGLOSAKSON DÜNYASININ DÜALİZMİ.....	375
II.	TARİHİ UZLAŞMA VE SOSYAL DEMOKRASİ.....	386
	DİZİN.....	397

GİRİŞ

1.

Çağdaş dünya uzun yıllardır süren, sonu meçhul ve sert ideolojik çatışmaların gölgesinde. Çatışmaya hepimiz ya taraf ya da kurban olarak bir şekilde dâhil olmuş durumdayız. Bu dev hesaplaşmada İslam nerede duruyor? Günümüz dünyasının şekillenmesinde İslam'ın rolü var mıdır?

Bu kitap, kısmen de olsa bu soruya cevap vermeye çalışmaktadır.

Hayatta yalnızca üç çeşit bütünüleyici dünya görüşü -ki bundan fazlası olamaz- mevcuttur. Bunlar dinî, materyalist ve İslami¹ dünya görüşüdür. Bunlar *bilinç, varlık ve insan* olarak tanımladığımız üç temel kavrama eş düşmektedir veya onların yansımasıdır. Eski zamanlardan günümüze kadar var olmuş bütün ideoloji, felsefe ve düşünce sistemi son tahlilde bu üç temel dünya görüşüne indirgenebilir. Bunlardan ilki, yegâne veya birincil olarak ruhun varoluşunu, ikincisi yegâne veya birincil olarak maddenin varoluşunu esas alırken, üçüncüsü ruh ve maddenin eş zamanlı mevcudiyetinden hareket eder. Sadece madde var olsaydı, maddecilik mantıklı tek felsefe

1 “Din” terimi bu kitapta Avrupa’da geçerli anlamı ile kullanılmaktadır. Buna göre, din ile İslam arasında eşitlik işareti koymak mümkün değildir. İslam dinden fazlasıdır.